

Karolina Kowalczyk

"Gospodarka a środowisko i ekologia", red. Krzysztof Małachowski, Warszawa 2007 : [recenzja]

Studia Ecologiae et Bioethicae 5, 584-587

2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Polecam tę książkę osobom zainteresowanym wpływem turystyki na przyrodę oraz rozwojem świadomości ekologicznej wśród turystów i nie tylko. Uważam, że publikacja ta jest dobrym źródłem informacji na ten temat i ciekawa lekturą.

Agnieszka Witkowska

Gospodarka a środowisko i ekologia, red. Krzysztof Małachowski, Wydawnictwo fachowe CeDeWu, 2007, ss. 240.

Książka „Gospodarka a środowisko i ekologia” to praca o charakterze dydaktycznym. Stanowi doskonale kompendium wiedzy z zakresu zagadnień dotyczących zagrożeń środowiska, metod ich przeciwdziałania. Podstawowe wiadomości na ten temat zostały poszerzone o ekonomiczną analizę skutków strat w przyrodzie i podstawy prawne odnoszące się do ochrony środowiska. Jako alternatywy wobec postępującej degradacji autorzy podkreślają problematykę ekorozwoju jako wszelkiej działalności gospodarczej w zgodzie z przyrodą.

Książka składa się z 9 artykułów- rozdziałów, każdy jest innego autorstwa oraz poświęcony nieco innej kwestii. Wszystkie jednak tworzą jednolitą i logiczną całość charakteryzującą związki zachodzące pomiędzy postępującym rozwojem przemysłu i społeczeństwem a ekologią.

W rozdziale I pt. „**Środowisko przyrodnicze jako podstawa bytu i działalności człowieka**” autorstwa E. Mazura czytelnik może zaznajomić się z obszernym opisem środowiska przyrodniczego podzielonego tu na nieorganiczne (abiotyczne) oraz organiczne (biotyczne). Autor zwraca uwagę, że istotą środowiska jest przyroda stanowiąca podstawę bytu i działalności ludzkiej. Ważne jest, że wszystkie składniki środowiska są od siebie wzajemnie zależne, co sprawia, że ingerencja w jeden z nich ma poważne reperkusje w funkcjonowaniu pozostałych elementów.

W rozdziale tym Mazur nawiązuje do dwóch przeciwstawnych poglądów na rolę środowiska, a mianowicie determinizmu i nihilizmu geograficznego. W celu lepszego poznania obu stanowisk opisana została historia i wymienieni przedstawiciele – zwolennicy obu teorii.

Współcześnie zaś daje się zauważyć przekroczenie ekologiczne bariery odporności środowiska, w rezultacie czego nastąpiła degradacja podstawowych jego komponentów: wód, powietrza, gleb, lasów. Aby uświadomić czytelnikowi współczesny ogrom zniszczeń przyrody, autor podaje znane przykłady degradacji środowiska Polski – obszar GOP czy Gór Izerskich.

W rozdziale „**Spoleczne aspekty ochrony środowiska**” K. Małachowski wskazuje na nowe dziedziny badań w obrębie ekologii, a mianowicie *ekologię człowieka oraz ekologię społeczną*.

W zamieszczonej tabeli autor zapoznaje nas z 3 typami *świadomości ekologicznej*: potoczny, o charakterze ideologicznym oraz naukowy. Świadomość problemów ochrony środowiska jest niezwykle cenna, gdyż może przyczynić się do wzrostu świadomości skutków planowanych przedsięwzięć na środowisko. Kiedy i w jaki sposób budzić tę świadomość? Wszyscy wskażą na szkołę i jest to niewątpliwie prawda. Celem socjologicznego kształcenia młodego człowieka powinno być nie tylko zapewnienie uczniom odpowiedniego zasobu wiadomości, lecz również ukształtowanie umiejętności i postaw warunkujących podejmowanie skutecznych działań wobec pojawiających się dla środowiska zagrożeń. Małachowski zauważa, że w kształtowaniu wrażliwości ekologicznej społeczeństwa znaczący udział mają pozarządowe organizacje i grupy ekologiczne, których obszerna charakterystykę zamieszcza w tabeli.

W rozdziale III zatytułowanym „**Prawne aspekty ochrony środowiska**” A. Budziewicz-Guźlecka prezentuje prawne uregulowania ochrony środowiska w Polsce. Autorka opisuje hierarchiczną strukturę polskiego prawodawstwa, od Konstytucji RP stanowiącej fundament aż po akty prawa miejscowego. Przytacza i opisuje znaczące *akty prawne* tj. Ustawa z dnia 27.IV.2001 Prawo ochrony środowiska, Ustawa z dnia 16.IV.2004 o ochronie przyrody, a także bardziej szczegółowe, jak np. Prawo wodne (2001) czy Ustawa o rolnictwie ekologicznym (2001). Istotne w kwestii ochrony środowiska są również *umowy międzynarodowe* wiążące Polskę, do których zalicza się:

- umowy wielostronne m.in. w dziedzinie ochrony środowiska morskiego czy ochrony klimatu oraz
- umowy dwustronne (układy dobrosąsiedzkie, specjalne umowy o ochronie środowiska oraz umowy dotyczące wód granicznych).

Kolejnymi poruszonym przez autorkę zagadnieniami są *rozporządzenia* oraz najniższe w hierarchii prawa ochrony środowiska – *akty prawa miejscowego*.

Kolejna część książki „**Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska**” P. Pluskoty przybliży czytelnikowi znaczenie podstawowych pojęć ekonomiki środowiska. Autor nakreśla zakres zainteresowań ekonomii środowiska zajmującej się problemem wykorzystywania przez ludzi ograniczonych zasobów w celu zaspokojenia nieograniczonych potrzeb.

Jeden z podrozdziałów mówi o ekonomicznych instrumentach ochrony środowiska stanowiących narzędzie polskiego rządu w zakresie ochrony środowiska. Dzięki wielu tabelom, grafom i wykresom czytelnik ma możliwość zapoznania się z licznymi podziałami i charakterystyką instrumentów.

Inną kwestią poruszaną w rozdziale są zewnętrzne i wewnętrzne źródła finansowania ochrony środowiska oraz opłaty stosowane m.in. za korzystanie ze środo-

wiska, emisje czy opłaty produktowe. Cechy, rodzaje i przykłady opłat za korzystanie ze środowiska zostały ujęte w kilku przejrzystych i obszernych tabelach.

W rozdziale V: „**Rachunek ekonomiczny w ochronie środowiska**” P. Szczypa czytelnik może przeczytać iż rachunek ekonomiczny w ochronie środowiska (REOS) nazywany jest *rachunek sozoekonomiczny*. Autor w przejrzysty tabelaryczny sposób opisuje rachunek ekonomiczny w ochronie środowiska zarówno w skali mikro- jak i makroekonomicznej. Zwraca uwagę, że powinien on być istotnym narzędziem do oceny przedsięwzięć związanych z samą ochroną środowiska, jak i przedsięwzięć o wymiarze społecznym.

W „**Zagrożenia środowiska spowodowane przez działalność człowieka**” A. Drab – Kurowska wyróżnia 5 podstawowych przyczyn antropogenicznych zagrożeń. Są to: demograficzne, geograficzne, techniczne, ekonomiczne, kulturowe.

Do niekorzystnych zjawisk związanych z zanieczyszczeniem powietrza zalicza smog, efekt cieplarniany i kwaśne deszcze. W tabeli autorka prezentuje jednak pozytywne wielkości emisji z lat 1985, 2000, 2002 pozwalające stwierdzić, że zawartość ta ma korzystną spadkową tendencję. Zagrożenia litosfery podzielone są w rozdziale na naturalne (erozja) oraz antropogeniczne (monokultury, chemizacja). W celu ochrony gleb autorka proponuje podejmowanie wybranych działań, szeroko omówionych w tabeli. W dzisiejszych czasach coraz mniej jest również źródeł wody, z których moglibyśmy bezpośrednio zaczerpnąć i się napić. Zasoby czystej wody maleją z dnia na dzień a zapotrzebowanie na taką wodę rośnie wykładniczo. Za skuteczny instrument w walce z zanieczyszczeniem wód autorka podaje standardy ekologiczne, które stanowią system norm ustalonych przez prawo ochrony środowiska. W rozdziale VI mocno zaakcentowana jest rola lasów w życiu człowieka, wielość ich funkcji, ale również niepokojąco duża rola człowieka w wymarciu wielu gatunków drzew, jak np. cedr libański. Autorka zaznajamia czytelnika również z poważnym problemem hałasu i rosnącej liczby odpadów.

Rozdział VII „**Ochrona środowiska przyrodniczego**” E. Mazura i K. Małachowskiego czytamy o rozwoju ruchu ochrony przyrody i środowiska. Autorzy prezentują historię ochrony środowiska w Polsce, poczynając od regaliów królewskich a kończąc na współczesnych działaniach na płaszczyźnie ekonomicznej, prawnej, technicznej i organizacyjnej. Podkreślają przy tym, że nasz kraj posiada najstarsze tradycje w tym zakresie.

Zamieszczona tabela zestawia motywy, kierunki i dominujące nurty w ochronie przyrody na przestrzeni dziejów.

VIII część publikacji autorstwa J. Jaźwińskiego pt. „**Podstawy polityki ekologicznej**”, opisuje politykę ekologiczną jako jedną z ważniejszych i interesujących form interwencjonizmu władz publicznych. Przedstawia cele i kierunki *Polityki ekologicznej państwa na lata 2003-2006, z uwzględnieniem perspektywy na lata*

2007-2010. Graf ilustruje szereg wzajemnych powiązań polityk cząstkowych w jej ramach. Za podstawę polityki ekologicznej autor uznaje zrównoważony rozwój, który nakłada na nas pewne obowiązki. Najważniejszym z nich jest obowiązek samoograniczenia. Powinniśmy sami zweryfikować swoje potrzeby, tak aby dostosować je do wymagań dzisiejszego świata. Powinniśmy „myśleć globalnie, a działać lokalnie”, tzn. zacząć wszelkie działania od siebie.

Ostatni rozdział książki „**Następstwa integracji Polski z UE w dziedzinie ochrony środowiska**” napisany przez J. Jaźwińskiego i K. Małachowskiego podkreśla, że członkostwo Polski w UE wiąże się z wprowadzeniem lepszych unijnych norm i standardów w ochronie środowiska. W podrozdziałach zawarta jest charakterystyka najważniejszych instytucji UE oddziałujących na ochronę środowiska, m.in. Rada Europejska, Komisja Europejska, Parlament Europejski i wiele innych.

Publikacja doskonale obrazuje związki, jakie zachodzą pomiędzy gospodarką a szeroko rozumianym środowiskiem. Zawiera istotę owych powiązań, ich wpływ na stan przyrody i rozwój gospodarczy. Zwraca również uwagę na odwieczne i wyraźne negatywne oddziaływanie człowieka na środowisko. Autorzy podkreślają, że musimy zdawać sobie sprawę z konieczności ochrony powietrza, wody i gleby, obowiązku zmniejszania odpadów i poszukiwania bezpiecznych dla środowiska sposobów uzyskiwania energii, konieczności stosowania technologii mało- i bezodpadowych, oszczędnego korzystania z zasobów surowcowych i zasobów biosfery, a także racjonalnego używania substancji chemicznych.

Karolina Kowalczyk

Buk